

CVEK

centrum pre výskum
etnicity a kultúry

Týždeň otvoreného vládnutia

Úrad splnomocnenca vlády
SR pre občiansku spoločnosť

24. októbra 2018

Ľudia za záclonou

Zapájanie zraniteľných skupín
do tvorby verejných politík

Jarmila Lajčáková

**Prečo zraniteľné
skupiny
a participácia?**

Normatívne ukotvenie

Slovenské a medzinárodné právo
(napr. Lundske odporúčania
k participácii národnostných menšín,
Dohovor OSN o právach osôb so
zdravotným postihnutím, Dohovor
OSN o právach dieťaťa).

Teória

Napr. liberálny pluralizmus,
deliberatívnej demokracie, hlavne
kritika napr. I.M Young – inkluzívna
komunikatívna demokracie.

I.M. Young (2000)

- falošná predstava rovnosti (štrukturálne nerovnosti, v bohatstve, vedomostiach, príležitostiach)
- marginalizácia a **chudoba paralyzuje schopnosť využívať formálne rovnaké práva**
- privilegovaní ľudia môžu marginalizovať hlasy slabších
- kritika **hľadania spoločného dobra**, ktoré môže slúžiť vo svojich dôsledkoch dominantnej skupine
- kritika tzv. potreby **štruktúrovanej a racionálnej argumentácie**

2 formy vylúčenia

Vonkajšia

Vnútorá – formálne zahrnutí v diskusii, ale napr. patronizovaní, cítia sa, že ich postoje sú považované za irelevantné)

Prípadové štúdie participácie zraniteľných skupín

existujúca prax so zameraním sa
na znevýhodnené skupiny na
základe etnicity, zdravotného
znevýhodnenia, veku, sexuálnej
orientácie na rôznych úrovniach
tvorby politik

bariéry a potenciál

Zhrnutie

1.

Ustupuje tzv. vonkajšie vylučovanie (s výnimkou migrantov a Rómov), avšak týka sa to väčšinou len politik, kde sú menšiny cieľovou skupinou. Účasť je často **tokenistická** (presence) a **príležitostná** (zapájaním MVO, ktoré sú prizývané podľa nejasného kľúča). Pri všeobecných politikách (napr. životné prostredie, mestský rozvoj) je ambícia prizývať menšiny výrazne nižšia.

2.

Prítomná je však prax tzv. vnútorného vylučovania - paternalizmom (deti, osoby so zdravotným znevýhodnením, Rómovia, migranti) a **predsudkami** („neschopnosť“ artikulovať svoje záujmy racionálne, odborne, bez emócií, nemajú dostatočné formálne vzdelanie, ich skúsenosť je irelevantná), objavujú sa **fyzické bariéry** (neexistencia bezbariérových priestorov, teplo, online forma, finančná nedostupnosť).

3.

Niektoré menšiny sú výrazne sekuritizované (konštruované ako ohrozenie), čo im **vôbec znežňuje viesť diskusiu o ich právach** (LGBT, migranti).

4.

Nedostatočné kapacity (odborné, personálne, finančné) znevýhodnených skupín, prinajmenšom organizácií reprezentujúcich ich záujmy zúčastňovať sa na tvorbe verejných politík – chýbajú **nástroje zmocňovanie sa aktérov.**

5.

Konkrétne prípadové štúdiá tiež hovoria o obmedzených **možnostiach narušiť existujúce mocenské nerovnosti** medzi privilegovanou časťou občanov a zraniteľnými skupinami, najmä pri existencii štrukturálnej diskriminácie.

Rómovia

2 prípadové štúdie

**Participáciou
k zmocňovaniu:
Aktivizmus zdola**
Komunitné centrum
menšín vo Veľkom Krtíši

Príprava Akčného plánu
rozvoja okresu
Kežmarok

Rómovia a participácia

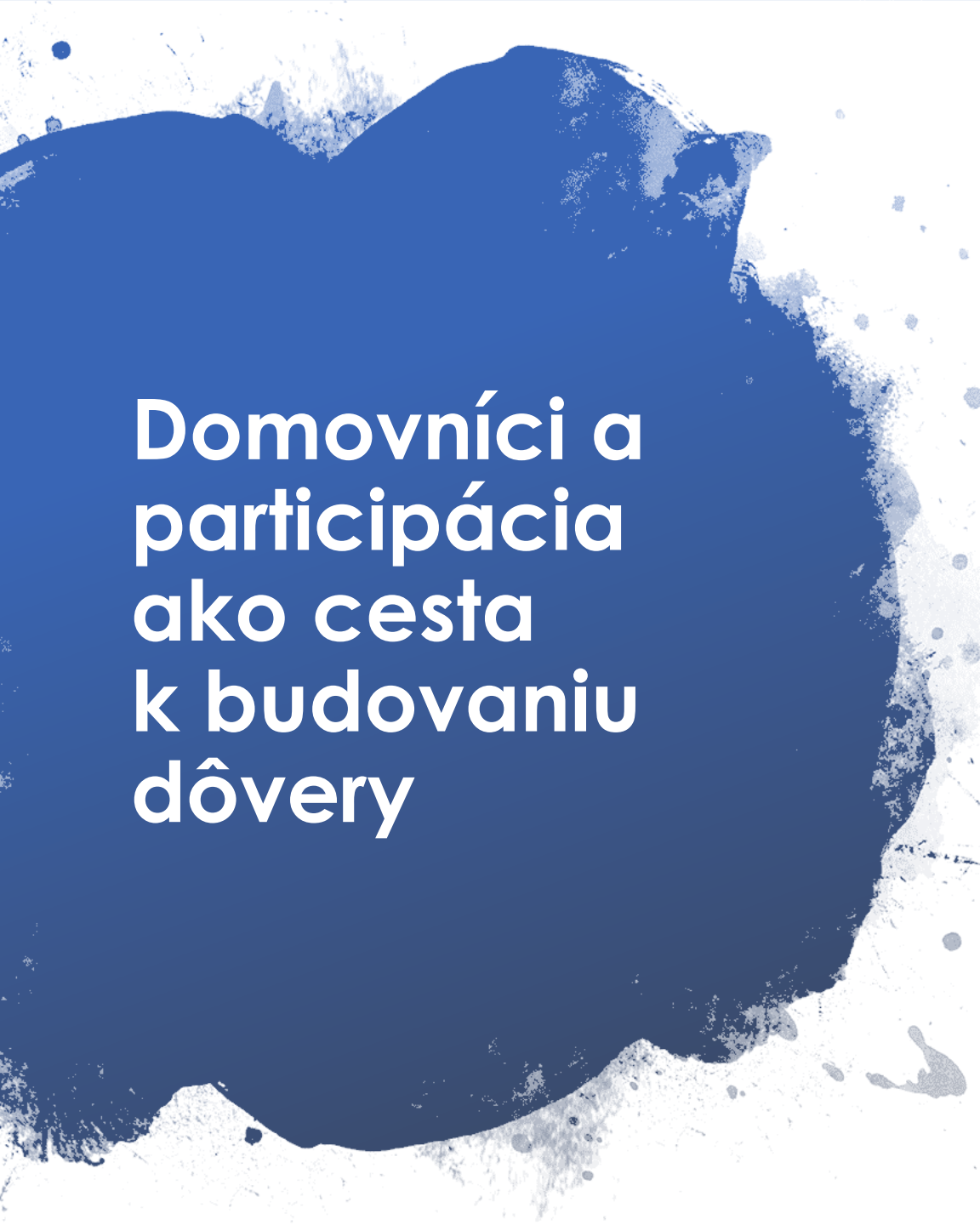
- napriek vysokému podielu v populácii, zostávajú viac menej neviditeľní v médiách, politickom a spoločenskom živote
- dominantné vnímanie „problém, ktorý treba vyriešiť“
- aj pozitívne príbehy obcí, hovoria o obmedzených ambíciách prijať Rómov ako rovnocenných aktérov. Naopak čerpanie ESIF „počas rokov sme si ich vychovali“ - starostovia sa stávajú „expertmi“, ktorí vedia zdefinovať potreby „svojich Rómov“, ktorí sú cieľovou skupinou projektov

**KC ako
organizácia
„ktorá sa za
nich postavila“**

*„O tých ľuďí sa nikto nezaujímal ...
okolie bytoviek a samotné bytovky boli
v katastrofálnom stave (...) oni zostali
akoby uzamknutí v tom totalitnom
režime a zaujali postoj „čakáme čo sa
bude diať“*

(zástupca KCM)

Domovníci a participácia ako cesta k budovaniu dôvery

*„vieme kde sú naše peniaze, do čoho idú
naše peniaze, kto s nimi hospodári,
vidíme, že keď prídeme za týmito ľuďmi
tak nám pomôžu“*

(obyvatelka)

Komunikácia

Zrozumiteľnosť, úprimnosť a rešpekt

„strašne veľa sme sa rozprávali“

(zástupca KCM)

Ľudia hovorili otvorene,
„úplne v pohode“

(obyvateľka)

Ochrana záujmov komunity

**Odpredaj tzv. rómskych bytoviek
ako stratégia ako sa zbaviť
„problému“**

„snažilo sa mesto toho zbaviť“
(prednosta MÚ)

„náš mestský úrad sa nás vzdal“
(obyvateľka)

*„hovorili sme im, že sú tam ľudia a sú to
ľudia, ktorí potrebujú domov“*
(zástupca KCM)

Komunitné šetrenie

*„A za tých dvoch v tejto bytovke, by sme
padli všetci“*

(obyvateľka)

Stratégia ochrany proti postihovanie
celej komunity na základe
predsudkov

Oddelené komunity

*„v podstate tú robotu, čo oni odviedli,
sme nemuseli, my“*

(prednosta MÚ)

Presunuli bremeno zodpovednosti na
KCM, avšak môžu sa pohybovať iba
v určitom priestore

nerómovia zostávajú referenčnou
skupinou

Záver

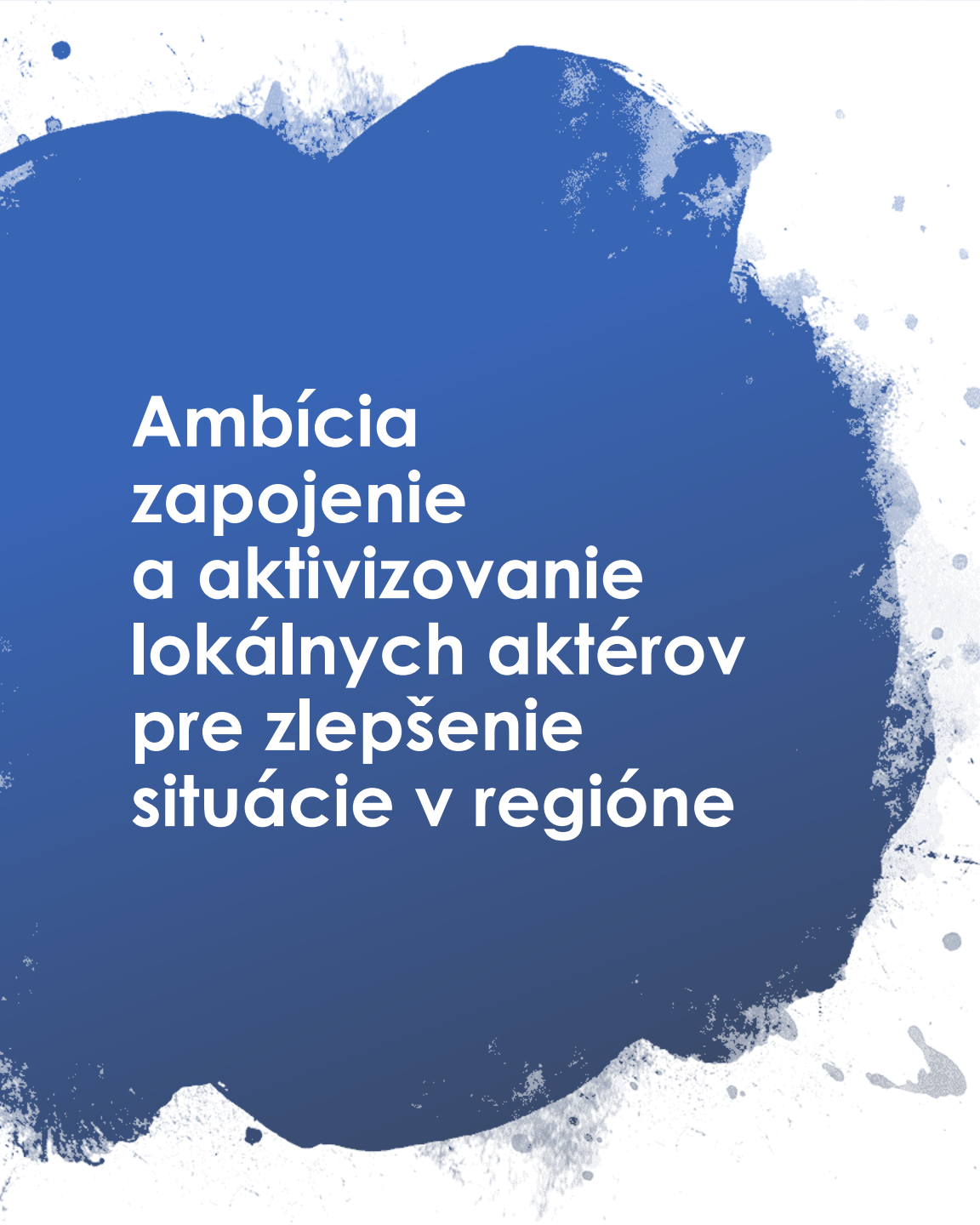
- „formuláre tak ako majú byť“ vs. úprimná, zrozumiteľná a rešpektujúca komunikácia, akceptujúca emócie
- participácia je možná, ak je vážna t. j. ak rozhodnutia majú hmatateľný dopad pre účastníkov kc
- postupné zmocňovanie aj pracovníkov KCM formálnych aj neformálnych vzdelávaním komunitnou prácou **voči mestu aj súkromnému investorovi**
- aktivizmus zdola nestačil na prelomenie pomyselných mocenských hraníc
- riziko, že zodpovedné inštitúcie sa vzdajú zodpovednosti za svojich obyvateľov (lokalita vynechávaná z údržby mestom)

Príprava Akčného plánu rozvoja okresu Kežmarok

Príprava Akčného plánu rozvoja okresu Kežmarok

- Regionálna stratégia podpory riešenia zaostávania regiónu, najmä nezamestnanosti (nadobudla formu zákona a inštitucionálneho rámca na centrálnej úrovni a regionálnej úrovni prostredníctvom Rád)
- Participatívnosť v zmysle zapojenia lokálnych/regionálnych aktérov
- Rómovia ako významná cieľová skupina (26 % obyvateľstva podľa Atlasu rómskych komunít z roku 2013)

**Ambícia
zapojenie
a aktivizovanie
lokálnych aktérov
pre zlepšenie
situácie v regióne**

„Prebiehalo to tak, že sme sa stretli s ľuďmi od Antona Marcincina, tých stretnutí bolo postupne koncom roka päť alebo šesť, dali sme dokopy akčný plán, urobila sa klasická analýza ... v decembri sme to mali hotové, konzultovali sme to v Bratislave, v januári to šlo členom vlády a 10. februára sme sa tu stretli.“

*(aktér regionálneho
rozvoja, MVO)*

Participácia Rómov

„Nemali sme o problematike začleňovania Rómov s kým komunikovať ... v rómskom prostredí nie sú lídri, ktorých by sme mohli zapojiť. Tu nie je žiadny prirodzený rómsky líder“

(aktér regionálneho
rozvoja, MVO)

Participácia Rómov

- „expertmi na Rómov“ sú starostovia, Rómovia sú cieľovou skupinou. Situáciu v každej obci si starosta „zmapoval sám“, sú hlavným zamestnávateľom, vedia aj najlepšie naplánovať aký druh práce by zodpovedal ich možnostiam a zručnostiam
- Na lokálnej úrovni neexistoval údajne aktér, ktorý by bol vnímaný ako **relevantný**. Vystupujú Rómovia, ktorí sú skôr aktívni na celoštátnej úrovni v Bratislave
- Rómovia neboli zapojení ani pri mapovaní potrieb

Záver

- Často sa opakujúca prax paternalizmu a vnímania Rómov ako objektu politik (ich účasť definovaná tým, „koľkí sa zamestnali na projektoch“)
- Formálne vylučovania nahrádzala účasť rómskych odborníkov z Bratislavy
- zapojenie regionálnych aktérov skôr symbolické, neochota štátnej správy presunúť časť rozhodovania na regionálnych aktérov

**Ďakujem za
pozornosť**